

رهنگه دانا گریئا ئودیپی

د حیکایه تا نه فسانه یا کوردیدا

(تو کوری منی، برای منی، میری منی) وهکو نمونه

م. ه. أفراز سلیمان حاجی
Avraz.mzory.82@gmail.com

پوخته:

زانستی دهروونی و نه خاسمه قوتابخانا دهروونشیکاری گرنگیه کا زور دایه بهرهمین ئهدهبی و چەندین فه کولین ل سەر رومان و شانوگه ریان کرینه، پیخه مهت سه لماندنا هه بوونا گریئا ئودیپ و بهرهم کرینه به لگه نامه، بو دروستیا بوچوونین خو، ب هه مان شیوه ره خنه گرین ئهده بیژی مفا ژ فی فه دیتنا دهروونی دیتینه و تیکستی ئهدهبی ئیخستیه ژیر پیقه ری گریئا ئودیپ، ل دهستیکی بو ئاشکرا کرنا دهروونی نفیسه ری، پاشی بو دیار کرنا کارتیکرنا بهرهمی ب ریکا هه بوونا فی گرییی ل سەر دهروونی وه رگری و ل دوماهیی لیگه ریان ل قان ئاماژین ب خودا، فه کولینا مه هه وله که بو شروفه کرنا حکایه ته کا ئه فسانه بی وه کو نمونه، ل دویف ئاماژه و زمانی نهستی، ئهوی ده برینی ب شیوه یه کی نه راسته وخو ژ گریئا ئودیپی دکه ت.

په یفین سه ره کی: زانستی دهروونی، گریئا ئودیپ، ره خنه یا ئهده بی، زمانی نهستی، نه ستا تیکستی.

پیشه کی:

پرسیارا چەندین جاران دەیتە ئاراستە کرن ئەو، بوچی بەرەهەمەین ئەدەبی و بەرەهەمەین فولکلوری کارتیکرنە کا تاییەت ل سەر وەرگری هەیه و هەر چەند دەم ب سەردا ببووریت، هەر دەمینتە زیندی و سەرنجراکیش، ئەو چ تشتە دبیتە ئەگەرئ جودا کرنا وئ ژ بەرەهەمەکی دی یئ نە ئەدەبی؟ بی گومان چەندین هەولین رژد و هویر ل سەر بەرسقدا نا فەن پرسیاران هاتینە دان و هەر هەولەکی لایەنەکی راستیی دایە بەرچاف، بەلی ب دیتا مە ئیک ژ ئەگەرین گرنگ ئەو هەو ئەف جورە تیکستە گونجانەنەکی ل گەل نەستا وەرگری دکەت و حەزین وی یین فەشارتی دنازینیت، بەلکو بیی ئەو ب خوئی چەندی بزانی.

ل دویف بوچوونا دەروونناسان، ئیک ژ وان حەزین کویر و فەشارتی د دەروونی هەر تاکە کەسە کیدا (گریئا ئودیپی)یە، تیکستی ئەدەبی ب شیوەیهکی نەینی ئەفی حەزا کپکری ب شیوەیهکی ژ شیوەیان تیردکەت و دبیتە جەیی تام وەرگرتی ل دەف وەرگری. لەورا مە ب فەر دیتە ئەفی فەکولینی ل دویف فی پەیرهوی ئەنجام بدەین و ل باسی ئیکتی پستی ب کورتی ل سەر ئەفسانی راوەستیان، گریئا ئودیپ شروفا کەین و پاشی رولی وئ ل دەف رەخنەگران بدەینە بەرچافکرن و د باسی دوویدا ل سەر حیکایەتە کا فولکلوری پراکتیک بکەین، کو بیته ریخوشکەرەک بو هەر فەکولەرەکی بهیت، چ رەخنی ل ئەفی فەکولینی بگریت، یانژی وەکو پرەکی مفای ژئ وەرگریت و فەکولینا خو پینگافە کا دی پیشقە تر بیهت.

ئەف فەکولینە ژ پوختە و دەستپیک و باسی ئیکتی و باسی دووی و ئەنجام و لیستا ژیدەران پینکدەیت.

۱- باسی ئیکێ: گریئا ئودیپی و رهخه:

۱-۱: ئه فسانا ئودیپ:

بهری بهحسی ئه فسانا ئودیپ بکهین، ههژی ئاماژیه بیژین کو په یوه ندیه کا موکوم دناقههرا به رهه می ئه ده بی و دهرووناسییدا ههیه، به لکو بهری په ییدا بوونا زانستی دهروونی ب شیوه یی خۆ یی سه ره به خۆ ب ده مه کئی درێژ ئه ف په یوه ندیه هه بوویه و شروفه کرن و هه لسه نگاندنا به رهه می ئه ده بی ل دویش کارتیکرنا وی یا دهروونی ل بهرچاڤ هاتیه وه رگرتن (حاجی ، ۲۰۱۵، ۵-۱۹).

چه ندین زاراڤین دهروونی ژ به رهه مین ئه ده بی هاتینه وه رگرتن و چه ندین جارن دهرووناسان بو شروفه کرن و سه لماندنا تیورین خۆ پشتبه ستن ل سه ره به مین ئه ده بی کریه. ئیک ژ ئه فان زاراڤان (گریئا ئودیپ) یه، ئه وا ژ ئودیپ پاشا هاتیه وه رگرتن کو ئیک ژ نافدارترین تراجیدیین (سوفوکلوسی - Sophocle) یه و کورتیا فی شانوگه ریئ ئه وه کو (نهینیزانا دلف پیشینی کر دی پاشایی (تیهه - Thèbes) (لایوس - Laiu) ل سه ره دهستی کورئ خۆ هیته کوشتن و کورئ وی دی دایکا خۆ (جوکاست - Jocaste) ئ ل خۆ ماره که ت. ده می پاشای کوره ک هه بووی، جوکاست ترسیا و پیین وی ب ده رزیکی کونکر و گریدان و هافیته چایی (سیترون) و ئه و شفانین ئه ف زاروکه دیتی ناڤی وی کره (ئودیپ - Oedipus) ب راما نا (پیین وه رمتی) و پیشکیشی پاشایی (کورته) ئه وی ب ناڤی (پولیبی - Polybe) کر و پاشای ئودیپ وه کو کورئ خۆ یی تایبه ت ب خودان کر و دووباره نهینیزانی پیشینیا خۆ بو (کورته - Corinthe) ئودیپی گوته فه، له ورا ئودیپ ب ترسقه ژ ویی دویره که فت و د ریکیدا ریڤینگه کئی نه نیاس که ته بهر سینگئ وی و هه فرکی دناقههرا واندا په ییدا بوو و ئودیپی ئه و کوشت و ده می گه هشتیه بهر ده رگه هی

تیبه، ل سهر وی پیدفی بوو هه مبهری (سفنکس - Sphinx) (ئه بولهولی) ئه وی ده فهر ویرانکری راوه ستیت و شیا به رسقا نهینیا وی یا ناقدار بدهت و ب مرنا ئه فی دریندی ب ترس و رزگارکنا باژیری ژ فی دهرده سه ری، وه کو خه لاتکرن ئودیپ جوکاستی ماره دکهت و دبته پاشایی تیبه و چوار زاروک ژ جوکاستی هه بوون، به لی پشتی دهمه کی ئه و راستیه دیاردیت کو ئودیپی بابی خو یی کوشتی (ئه و زه لامی نه نیاسی) و ئه و ژنکا ماره کری ژی دایکا ویه، له ورا جوکاست خو سیداره ددهت و ئودیپ چافین خو کوره دکهت و ژ تیبه دهیته ده رکن و ل دویف سه ری خو دچیت و کچا وی (ئه نتیگون - Antigone) دبته رینشانده را وی. (سوفقلیس ، ؟، ۹۷-۱۴۷).

بابه تی (ئودیپی پاشا) بو ماوه یه کی دریز (ههر ژ سه رده می ئه رستوی هه تا ئه فرو) (صبحی ، ۱۹۸۸، ۱۱۸) چه ندین جارن هاتیبه وه رگیان و نفیسین و ب چه ندین شیوه یان هاتیبه دارژتن، بو نمونه (فولتیر) ی ل سالا ۱۷۱۸ شانوگه ریبه ک ب نا فی (ئودیپی پاشا) ده رهینا و ل سهر ده پی شانوی نمایش کر (دیوران، ۱۹۹۴، ۲۴۳) و کلود لیفی شتراس فه کولین ل سهر کریبه (فرنان و باکیه، ۲۰۰۱، ۱۶) و (ئه ندریه جید ب نا فی ئودیپ و تیسوس) نفیسیه (جید، ۲۰۱۴) و (ته و فیک لحه کیم) ب نا فی (پاشا ئودیپ) نفیسیه (الحکیم، ۱۹۳۵). زیده باری (سینیکا و کورنی و دی سیس و... هتد.) ئه ف به رهه مه نفیسینه فه (جید، ۲۰۱۴، ۱۵).

۲-۱: تیگه هی گریئا ئودیپ (عقدة أودیب - oedipus complex):

گریئا ئودیپ ئیک ژ زارافین قوتابخانا ده روونشیکاریه و ئیکه م کهس ئه ف زارافه فه دیتی و بکارئینای (سیگموند فروید) بوو، به لی فه دیتنا ئه فی گرییی بو ده ستییکا کارین وی فه ناگه رییت، به لکو ((فرویدی هه تا سالا ۱۹۱۰ی ده می گوتارا خو یا ب نا فی (جورین تایبه تین هه لبارتنا بابه تی کو

زه‌لام بکار دئینن – A special type of choice of object made by men – تیورا ئودیپی دروست نه‌کربوو، هه‌ر چه‌نده نیشانین وی ل ده‌مه‌کی گه‌له‌ک زوی ل ده‌ف په‌یدا بپوون، ده‌می ده‌روونی نه‌خوشین خۆ شروقه دکر و ب تایبه‌تی ده‌می ده‌روونی خۆ ب خۆژی شروقه کری، کو دبیتیت، ئه‌وی ئه‌ف چه‌نده فه‌دیت ده‌می بابی وی مری و ده‌روونی خۆ شیکار کری کو وی کویرترین هه‌ست بۆ بابی خۆ هه‌بوون، به‌لی قیان بۆ دایکا خۆ هه‌بوو و ل سالای ۱۸۹۷ی بۆ هه‌قالی خۆ (فلیس) نفیسیه و تیدا دیاردکه‌ت کو ئه‌وی هیزه‌کا مه‌زنا فی گرییی یا هه‌ی و تیگه‌هشتنا وی بۆ شانوگه‌ریا ئودیپی پاشا رونکر)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۴۲). به‌لی پشتی فی چه‌ندی فرویدی د گه‌له‌ک به‌ره‌مه‌ین خۆدا به‌حسی گریئا ئودیپی کریه و کریه بناغه‌کی سه‌ره‌کی یی چاره‌سه‌ر کرنا گه‌له‌ک نه‌خوشین خۆ و ریکه‌ک بو ب هیزکرنا تیورا خۆ^(*). بۆ نمونه ((فروید دووپاتدکه‌ت کو هه‌ر مروقه‌ک چ نیر یان می بیت، دی تووشی زالبوونا گریئا ئودیپ بیت و خۆ ل هه‌مبه‌ری وی بینیت و د پهرتوکا خۆدا ئه‌وا ب نافی (توتم و تابو) ۱۹۱۳ رویدانا کوشتنا بابی سه‌ره‌تایی دکه‌ته خالا سه‌ره‌کی بۆ په‌یدا بوونا مروقایه‌تی و ئه‌فسانه‌که گرنکیا هه‌بوونا بشکوشکا ئودیپی ل ده‌ف هه‌ر که‌سه‌کی وه‌ردگیت)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۴۲)، به‌لی باشترین نمونه‌یا شروقه‌کرنا فی گرییی د ((به‌ره‌مه‌ی ویدا ئه‌وی ب نافی دوخی هانزی بچویک)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۳۳) دیاردیت، ئه‌ف پهرتوکا وی د بنه‌مادا چاره‌سه‌ریا ئیک ژ نه‌خوشین وی یین زاروک بوو و شیا ب فه‌دیتنا گریئا ئودیپی ل ده‌ف فی زاروکی وی ب سه‌رکه‌فتیانه چاره‌سه‌ر بکه‌ت. هه‌ژی ئاماژییه کو ((ئه‌ف چه‌نده ل ده‌ف کچان ژی په‌یدا دیت کو دبیتنی گریئا ئودیپی یا میان یان گریئا ئیلکترای و ئیلکترایی د ئه‌فسانیدا هه‌زا بابی یا هه‌ی و دایکا خۆ نه‌دقیه‌تا وی راده‌ی دایکا خۆ دایه‌ کوشتن)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۴۰) کو ئه‌ف ئه‌فسانه‌ژی ژ لایئ (سوفوکلیس) هه‌روه‌سا (یوریدیس)^(**) یقه‌هاتیه‌ نفیسین.

بابەتێ (گریئا ئودیپ) گەلەك سەرنجا فرویدی راکیشا، هەتا وی رادەى کو ((فروید شانازیی ب فەدیتنا فێ گرییی د بەت و دیبژیت ئەگەر دەروونشیکاریی چ تشت نەبیت شانازیی پی بەت، دئ شیت شانازیی ب گریئا ئودیپی بەت، چونکی ئەفە ب تئ تیرا هندی هەیه کو بەیتە هەژمارتن ئیک ژ دەستکەفتین زانیی بین کو مروقایەتی ب دەستفە ئینای.)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۶۰) دیارە ئەف چەندەیه بوویە ئەگەری رەنگفەدانا فێ هزری ب بەرفرەهی د ئاف بەرەمێن ویدا.

ئەگەر ب کورتی پیناسەیه کئ ب دەینه زارافی (گریئا ئودیپ) دئ ب فئ شیۆهی بیت کو: ((کومە کا هەست و سوزانە ژ فیان و دوژمنکاریی بین کپکری ل دەف زاروکی بو دایک و بابان)) (سیلامی، ۲۰۰۱، ۱۶۶۳) بەلئ د راستیدا ئەف پیناسەیه هەمی لایەنێن فئ گرییی ئاشکرا ناکەت، دەمی پەیدا بوونی و شیۆاز و ئاست و جور و کاریگەریا وی هەمی دئاشکرانین، زیدەباری فئ چەندی، دبیت ئەفە گشتیتین پیناسە بیت، بەلئ بو تینگەهشتن و فەدیتنا وی ل دەف کەسین دی، ئیک لا نەبوویە و هەمی زانا وە کەهەف سەرەدەریی ل گەل ناکەن.

ب دیتنا فرویدی پینچ سالین دەستپیککی بین ژیا نا زاروکی کارتیکرنی ل سەر ژیا نا وی هەمی دکن و ((فروید قوناغین تەمەنی ل دویف زالبوونا هەندە دەفەرین سیکی یان دەفەرین خوشیبه خەش دابەش دکەت... کو ئەف دەفەرە ب بارگەیه کا لییدی دەینە بارگە کرن و دیبژنی غەریزین سیکی بین لاوه کی.)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۸۴) و ئەفی ماوهی دابەشی چەند قوناغە کان دکەت:

۱- قوناغا دەفی (المرحلة الفموية – Oral phase): قوناغا شیرخوارنییه و هەر ژ دایکبوونی دەستپیدکەت هەتا تەمەنی هەژدە هەیفی.

- ۲- قوناغا قنگی (المرحلة الشرجية - Anus phase): ژ هه‌ژده هه‌یقی ده‌ستیدکه‌ت هه‌تا سی سالی.
- ۳- قوناغا ئه‌ندامی نیر (المرحلة القضيبية - Phallic phase): سالا سی و چواری ژ ته‌مه‌نی زاروکی ب خو‌فه‌ دگریت.
- ۴- قوناغا ئودیپی - Oedipal phase: دکه‌فیته‌ دناقه‌را سالا چواری و شه‌شیدا.
- ۵- قوناغا که‌مون فه‌شارتی (**): (مرحلة الكمون - Latency phase): قوناغا ته‌مه‌نی قوتابخانییه.
- ۶- قوناغا زاوژی - Genital phase: دبیزنی ته‌مه‌نی پی‌گه‌هشتنی - ب رامانا سیکولوجی - کو قوناغا سنیله‌یی ب خو‌فه‌ دگریت (هیلز و هیلز، ۱۹۹۹، ۲۵۳).

وه‌کو یا دیار، ((هه‌ر ئیک ژ ئه‌قان قوناغان کارتیکرنا خو‌ل سه‌ر ره‌فتار و که‌سایه‌تیا مروقی یا هه‌ی و ئه‌ف کارتیکرنه‌ ب دریزاها ژانا مروقی فه‌دکیشیت)) (الحنفي، ۲۰۱۵، ۱۱۳) و ل دویف بو‌چوونا فرویدی گریئا ئودیپ ل ده‌ف هه‌ردوو ره‌گه‌زان په‌یدادبیت و سی جوران ب خو‌فه‌ دگریت کو د فه‌ره‌نگا ده‌روونشیکاریدا ب فی شیوه‌ی به‌حس دکه‌ت: ((کور و کچ پشتی ژدایکبوونی ب دایکیفه‌ ده‌ینه‌ گریدان، به‌لی ل ته‌مه‌نی دوو یان سی هه‌تا پینج سالی هه‌لوستی ئودیپی پیفه‌ دیار دبیت، ئانکو هه‌ستین هه‌فدژ ده‌رباره‌ی دایک و بابان ل ده‌ف په‌یدا دبن، کور ئیره‌یی ژ بابی هه‌لدگریت و چه‌زدکه‌ت خو‌ژی رزگارکه‌ت و جه‌ی وی بگریت، به‌لی کچ چونکی خه‌ساندن ل ده‌ف خو‌فه‌دینیت، به‌ره‌ف بایفه‌ دچیت و ب نیراتیا وی یا ته‌مام قه‌ره‌بوویا خو‌ دکه‌ت و گریدانا وی ب بایفه‌ زیده‌ دبیت و ئیره‌یی ژ دایکا خو‌ هه‌لدگریت و وه‌کو هه‌فرکا خو‌ ده‌ه‌ژمیریت. [ل ده‌ف کوری] هه‌لوستین وژدانی یین هه‌فدژ بو‌بابی و فیانا توند بو‌ دایکی دبنه‌ پیکه‌اته‌یا نافه‌روکا گریئا ئودیپی یا ئه‌رینی یا

ساده، دیسان هه‌لویستین وژدانی یین هه‌قدژ بۆ دایکی و فیان بۆ بابی نافه‌روکا گریئا ئودیپی یا نه‌رینی یا ساده یان گریئا ئودیپی یا به‌روفازی پیکدئینیت و دبیت هه‌ردوو گریئا ل ده‌ف کوری هه‌بن کو دبیته گریئا ئودیپی یا ته‌مام و ده‌لیقا هه‌بوونا فی چهندی ل ده‌ف هه‌ر زاروکه‌کی یا هه‌ی، چونکی دووانیا سیکیسی (الثائیه‌ الجنسیه) یا ل ده‌ف هه‌ی، ئانکو فیانا دایک و بابان ل ده‌ف کوری هه‌بیت و ب شیوه‌یه‌کی وژدانی ده‌باره‌ی هه‌ردوو یان یی هه‌قدژ بیت. ب رمانه‌کا دی ئه‌و فیان و نه‌فیانی دکه‌ت، دیسان ئیره‌یی و دژمنکاری بۆ هه‌ردوو یان یا هه‌ی و پتریا جارانی ئیک ژ فان ره‌گه‌زان یی دیاره‌ و یی دی یی فه‌شارتیه. د ئه‌نجامدا دی زاروکه‌ک هه‌بیت، ژ لایه‌کیفه گریئا ئودیپی یا نه‌رینی ل ده‌ف هه‌بیت و ژ لایه‌کی دیفه گریئا ئودیپی یا نه‌رینی ل ده‌ف هه‌بیت. د نافه‌را هه‌ردوو لایه‌ناندا هنده‌ک که‌سین نافین هه‌نه‌ کو گریئا ئودیپی یا ته‌مام ل ده‌ف هه‌یه‌ و ئیک ژ ره‌گه‌زان ب شیوه‌یه‌کی سڤک ب سه‌ر یی دی دکه‌فیت.)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۴۰) ل دویف فی شروفه‌کرنی گریئا ئودیپی یا نه‌رینی و نه‌رینی و ته‌مام یا هه‌ی، به‌لی د راستیزیدا هه‌لویستی زاروکی بۆ دایک و بابان ژ فان سی جوره‌ ره‌فتاران ده‌رباز نابیت و به‌لکو مه‌ زیده‌تر چ هه‌لویستین دی نین، له‌ورا بۆ که‌سی نه‌ بسپور یا بسانه‌ی نابیت بشیت ده‌ستیشانا سنورین فی گریئا ل ده‌ف زاروکی بکه‌ت.

به‌لی هه‌ر چه‌وا بیت زانا وه‌سا بۆ دچن کو ((گریئا ئودیپی قوناغه‌کا سروشتیه‌ ژ گه‌شه‌بوونا ده‌روونی یا وژدانی یا زاروکی، ئه‌ف گریئه‌ ل بلندترین ئاستی خو د نافه‌را سالین سی و پینجدا ژ ته‌مه‌نی زاروکی دیار دبیت و ل ته‌مه‌نی شه‌ش هه‌تا هه‌فت سالیی به‌رف خوارئ دچیت و (قوناغا فه‌شارتی) ده‌ستپیدکه‌ت، به‌لی ل قوناغا پینگه‌هشتنی ب جوره‌کی دی یی نوی دیار دبیته‌فه)) (سیلامی، ۲۰۰۱، ۱۶۶۴). ئه‌گه‌ری نزمبوون و به‌رزه‌بوونا فی گریئا،

زیده‌باری گه‌شه‌بوونا ده‌روونی زاروکی و ده‌ربازبوونی ژ قوناغی، فه‌دگه‌رییته هندی کو ((گریئا ئودیپی ل ده‌ف کوری ب دوماهی دهیت ده‌می ژ خه‌ساندنی دترسیت و باب هه‌ره‌شا فی چه‌ندی لی دکه‌ت و ئه‌وژی چاف ل بابی خو دکه‌ت (چاف لی‌کرنا دوژمنکاری) و ره‌وشتی وی وه‌ردگریت و ئه‌ف چافلێکره‌ هاندهره‌کی ل ده‌ف په‌یدا دکه‌ت، داکو وژدان یان ئه‌زی بالال ده‌ف ئاقابیت)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۶۱). هه‌ژی ئاماژیی بیژین هه‌ر ژ ئه‌نجامی فی ترسی (گریئا خه‌ساندنی) په‌یدا دبیت کو ئه‌ف گرییه ((ئاماژی ب ترسا نه‌ستدار دکه‌ت یا ژ ترسا ژ ده‌ستدانا ئه‌ندامی زاوژی یی نیری په‌یدا دبیت، ده‌می تاکه‌که‌س هنده‌ک کریارین سیکی یین تابو ئه‌نجامده‌ت، یان (پتريا جاران) ده‌می هه‌ست ب هنده‌ک پالده‌رین سیکی به‌رامبه‌ر بابه‌تی سیکی دکه‌ت)) (التونجی، ۱۹۹۹، ۶۵۱). به‌لی ئه‌گه‌ر ئه‌ف قوناغه ب دوماهی هات و نیشانین وی ل سه‌ر زاروکی نه‌مان، کاریگه‌ریا وی هه‌ر دمینیت، چونکی ((د فی ماوه‌یدا هنده‌ک هه‌ست و سوزین ئالوز په‌یدا دبن و د میشکی زاروکیدا دمزاوی و هه‌فدژن کو دبیته ئه‌گه‌ری په‌یدا بوونا گرژبوونه‌کا ناخجویی و ب شیوه‌یه‌کی نمونه‌یی ده‌یته چاره‌سه‌رکرن، ئه‌وژی ده‌ستبه‌ردانه ژ بابه‌تی تابو (غشيان المحارم - Incest)، یان ب شیوه‌یه‌کی خراپتر، فان حه‌زان کپ دکه‌ت. له‌ورا گریئا ئودیپ ب هه‌می هیزا خو‌فه د نه‌ستیدا ده‌یته پاراستن و پشتی هینگی هه‌ر ده‌لیقه‌یا هه‌بیت، دی سه‌ر هلده‌ت و ب شیوه‌یی نه‌خوشیی دیاربیت)) (سیلامی، ۲۰۰۱، ۱۶۶۴). ب رامانه‌کا دی د شیاندایه بیژین: ((چونکی ئه‌ف هه‌ست و سوزه د خرابن و رازیبون ل سه‌ر نینه، له‌ورا هه‌ر زوی ده‌ینه کپکرن و گریئا ئودیپی ژ په‌یدا دبیت.. ئانکو گریئا ئودیپی ژ ئه‌نجامی کپکرنا هه‌ست و سوزین زاروکی په‌یدا دبیت کو دایکی ب ده‌ستخو‌فه بینیت و ئیره‌یی ژ بابی هه‌بیت)) (ربیع، ۲۰۱۳، ۱۲۶) و بو کچی

به‌روفاژییه. دیسان ئه‌گهر زاروک ب شیویه‌کی ئاسایی ژ فی قوناغی ده‌رباز نه‌بیت، ده‌می دگه‌هسته ژیی پیگه‌هشتیی، دی ره‌نگه‌دانا فی گرییی ل سه‌ر هنده‌ك ره‌فتارین وی دیارین و ئه‌گهر کاریگه‌ری یا ب هیزبیت، دی جوره نه‌خوشیه‌کا ده‌ماری ل ده‌ف په‌یدا‌بیت، چونکی چه‌زین فی گرییی ل زاروکیینی هاتینه‌کیکن.

ئه‌فی قوناغا زاروک تیدا دبووریت، چه‌ندین لایه‌نین ئه‌رینیژی هه‌نه‌کو ((ب دیتا فرویدی گریئا ئودیپی دبیته‌ئه‌گه‌ری دروستبوونا گریئا ئا‌فه‌کی ئه‌وا که‌سایه‌تی ل دور ده‌سته‌ریک‌خستن، چونکی ئه‌وه‌یا چه‌زا مروفایه‌تی ئاراسته‌دکه‌ت و بابه‌تی ئه‌فینی هه‌لدبژیریت و ئه‌وه‌یا دبیته‌مه‌رجی پیگه‌هشتنا زاوژی (پیگه‌هشتنا بیولوجی ژی مه‌رجه، به‌لی ده‌می ب تتی بیت، تیرا فی چه‌ندی ناکه‌ت) و ل دوماهی هه‌ر ئه‌وه‌د پشکا خو‌یا مه‌زندا دبیته‌ئه‌نجامی ئا‌فا‌بوونا (ئه‌زی ل به‌رخۆ‌کۆن - أنا التماهي) و (ئه‌زی بالا) رازیبوون ب یاسایا بابی یان ره‌تکرنا وی و (نموونه‌یا ئه‌ز) بلن‌دبوونا هنده‌ك چه‌ز و وی‌نه‌یین باینیی)) (سیلامی، ۲۰۰۱، ۱۶۶۴). ئانکو خالا ده‌ستپیککی یا په‌یدا‌بوونا (ئه‌زی بالا) ژ گریئا ئودیپی ده‌ستپیدکه‌ت، پاشی رینمایین دایک و بابان و کاریگه‌ریا جفاکی و ئاینی و... هتد. ده‌ین، هه‌ر ژ به‌ر هندی ژی ((فروید دبیزیت کو ئه‌زی بالا میراتگه‌ری گریئا ئودیپه‌)) (هول، ۱۹۷۱، ۷۸). دیسان ژ ئه‌رکین دی یین گرنگ ((فروید دبینیت کو گریئا ئودیپ د ئا‌فا‌کرنا که‌سایه‌تییدا روله‌کی گرنگی هه‌ی ب ری‌کا (ئه‌زی نموونه‌یی) ئه‌وی جهی فی گرییی دگریت و ته‌که‌زی ل سه‌ر ره‌گه‌زی مروفایه‌تیا وی دکه‌ت، ئانکو ئه‌ف گرییه‌ل ده‌ف هه‌ر که‌سه‌کی و هه‌ر که‌لتووره‌کی یا هه‌ی، هه‌ر چه‌نده‌ه‌نده‌ك که‌سان ئه‌ف چه‌نده‌ره‌تکریه‌کو د هنده‌ك جفاکاندا بابی چ رول د په‌روه‌رده‌کرنا زاروکاندا نینه، له‌ورا گریئا ئودیپ د فان جفاکاندا چ جه‌نینه.)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۴۱) هه‌ر ژ به‌ر فی رولی

گرنگی زاروک تیدا دبووریت و ((ل دویش دیتنا قوتابخانا ده‌روونشیکاری، گریئا ئودیپی په‌یوه‌ندیه‌کا موکوم ب دروستیونا وژدان و ره‌وشتی مروقیقه هه‌ی و ئه‌و به‌ری بنیاتی و نافه‌ندا تیکچوونین ده‌روونیه)) (ربیع، ۲۰۱۳، ۱۲۵). سه‌ره‌رای قی چه‌ندی ئه‌ف تیوره ژ ره‌خنی رزگار نه‌بوویه (فرنان و باکیه، ۲۰۰۱، ۱۵-۳۲) و ژ چه‌ندین لایانقه ره‌خنه لی هاتیه گرتن، بو نمونه هنده‌ک زانا دبیزن: ((ئه‌م ل وی باوه‌ریینه په‌یوه‌ندی د نافه‌را قان قوناغاندا و ب تاییه‌تی هه‌ردوو قوناغین ئیکتی و د نافه‌را ره‌وشین سیکی بین پیگه‌هشتیاندا کاره‌کی ب زه‌مه‌ته بو تیگه‌هشتنی. ب تنی فه‌خواندنه‌کا گشتگیر بو ده‌ماریان و قاریبوونین سیکی دشین مه‌رازیکه‌ن کو بوچوونین فرویدی تشته‌کی ئه‌ندیسه‌یی نینه)) (زانجویل، ؟، ۱۴۸). ئانکو ره‌نگفه‌دانا کاریگه‌ریا قان قوناغان ب شیویه‌کی ئاشکراتر ل ده‌ف وان که‌سان دیاردیت بین نه‌خوشین ده‌ماری هه‌ین، یان ژی که‌سین ژ لاییی سیکیسه‌فه‌ دقاری.

دیسان لایه‌نه‌کی دی یی ره‌خنی فه‌دگه‌ریته گونجانا زاراقه‌ی بو بابه‌تی کو زاناین ده‌روونشیکاری به‌ره‌قانیی ژ خو دکه‌ت و دبیزن: ((دیت هنده‌ک ره‌خنی ل تیورا ئودیپی بگرن کو نافه‌روکا وی وه‌کو نافه‌روکا ئه‌فسانی نینه، چونکی د ئه‌فسانیدا ئودیپ نزایت کو ئه‌و زه‌لامی ل سه‌ر ده‌ستی وی هاتیه کوشتن بابی وی بوو و ئه‌و ژنا ماره‌کری دایکا وییه، به‌لی د شیاندا نینه ئه‌ف جورئ لادانی د فه‌گیرانا وی یا شعریدا و به‌حسکرنا وی ب شیویه‌کی هونه‌ری به‌یته ده‌ربازکرن و نه‌زانینا ئودیپی ژ لاییی شروفه‌کرنا ده‌روونیه ره‌نگفه‌دانا وینه‌یی لایه‌نی نه‌ستییه کو که‌سین پیگه‌هشتی د قی سه‌ربووریدا خو ب قی ریکی فه‌دشیرن و بی گونه‌هیا وی سه‌لماندنه‌که ل سه‌ر دادیا قه‌ده‌ری کو پیدقیه هه‌ر زاروکه‌ک د قی ئه‌زموونیدا ببووریت)) (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۳۹). هه‌لبه‌ت ئه‌ف جورئ به‌ره‌قانیی و به‌رسفدانی پتیریا ره‌خنه‌گرین ده‌روونی کریه بناغی شروفه‌کرنا

تیکستین ئه‌ده‌بی و فه‌دیتنا کاریگه‌ریا گریئا ئودیپیه، بۆ نمونه (ئیرنست جونز) ده‌رباره‌ی تراجیدیا (هاملت) دیژیت: ((ئه‌ف شانوگه‌ریه ب شیوه‌یه‌کی گه‌له‌ک هویر وینه‌یه‌کی رازیکه‌ره ل سه‌ر فیانا کوری بۆ دایکی و ده‌رئه‌نجامی فیانی نه‌فیان و ئیره‌یی بۆ بابی په‌یدا‌بوویه)). (سویف، ۱۹۸۱، ۷۵) یان ب شیوه‌یه‌کی دی ((شانوگه‌ریا هاملیتی ب هه‌مان شیوه‌ بوو و تراجیدیا هاملیتی فه‌دگه‌ریته‌ خو‌گریدانا وی ب چه‌زین خو‌یین لیسیدیفه‌ ده‌رباره‌ی دایکا خو‌و ب ریکا که‌سایه‌تیا مامی خو‌تولین خو‌ژ بابی خو‌فه‌دکه‌ت)). (الحنفی، ۲۰۱۵، ۱۴۰) ب فی شیوه‌ی ده‌رووناسان ل وان کارتیکرنین نه‌ستی گه‌ریاينه، ئه‌وین ب شیوه‌یه‌کی فه‌شارتی ژ ئه‌نجامی گریئا ئودیپی په‌یدا‌بووین، ب هه‌مان شیوه‌ (بیر داکو) هژماره‌کا ره‌فتارین پینگه‌هشتیان دادریژیت کو ئه‌ف ره‌فتاره‌ هه‌می ره‌نگه‌دانا کاریگه‌ریا گریئا ئودیپیه ئه‌وا ل زاروکینی هاتیه‌ کپرن (داکو، ۲۰۰۴، ۴۲۴-۴۲۸). گه‌له‌ک ژ ئه‌فان ره‌فتاران دبنه‌ جهی حیه‌تی بۆ نمونه: ((ژ ره‌فتارین گریئا ئودیپی ل ده‌ف مه‌زان ئه‌وه‌ کو دی هه‌فژینی ل گه‌ل ژنه‌کا ژ خو‌مه‌زتر پیکینیت یان وه‌کو دایکا وی بیت، دیسان دی دووبه‌ره‌کیا دیار یان یا فه‌شارتی ل گه‌ل بابی هه‌بیت، یان هه‌ر که‌سه‌کی وه‌کو وی بیت)) (ربیع، ۲۰۱۳، ۱۲۶). دیسان کچ ژی ب هنده‌ک ره‌فتارین ب فی شیوه‌ی رادبیت، به‌لی کاریگه‌ریا فی چه‌ندی ل سه‌ر کوری پتریا دیاره.

۳-۱: گریئا ئودیپ و ره‌خنا ئه‌ده‌بی:

ل گه‌ل سه‌ره‌لدانا زانستی ده‌روونی ل سه‌ر ده‌ستی (سیگموند فرویدی)، به‌ره‌مین هونه‌ری ب گشتی و یین ئه‌ده‌بی ب تایه‌تی گرنگیه‌کا تایه‌ت د فه‌کولینین ویدا هه‌بوو، به‌لی د هه‌مان ده‌مدا ((ئه‌وه‌ ده‌رگه‌هی فرویدی ل سه‌ر نه‌ینین ده‌روونی فه‌کری، کاریگه‌ریه‌کا مه‌زن ل سه‌ر ئه‌ده‌ب و هونه‌ری هه‌فچه‌رخ هه‌بوو)) (وه‌به‌ و المهندس، ۱۹۸۲، ۱۵۹). نه‌خاسمه‌ پشتی

((فریدی گریئا ئودیبی بو شروفه کرنا شانوگه ریا هاملیت و رومانا براین کارامازوف بکارئینایه)) (امبرت، ۱۹۹۳، ۱۷۳). ئه ف ئه کولینین وی بوونه دهستپیکه ک کو زاناین دهروونی به رهف شیکارکرنا به رهه مین ئه ده بی بچن و زارافی (سیکولوجیا ئه ده بی - Literary Psychology) په یدابوو کو ب فی شیوه ی دهیته پیناسه کرن: ((بواره که فه کولینین ل سهر په یوه ندیا د ناقهه را ناقهه روکا به رهه می ئه ده بی و جیهانا دهروونی یا نه ستداریا نفیسه ریدا دکه ت. ل دهستپیکین ل سهر دهستی فریدی و قوتابین وی ل دوماهیا سه دی نوزدی دیار بوویه و به رهه می وه کو به لگه نامه کا زانینی ده ژمیریت وه کو وتار و بیرنامه بین تایبه ت و فه شارترین جیهانا دهروونی نفیسه ری ئاشکرا دکه ت و بابه تی جوانیا به رهه می ئه ده بی ل بهرچاف وه رناگریه)) (حجازی، ۲۰۰۱، ۱۰۶). وه کو یا دیار ژ ئه فی پیناسی کو مه به ست ژ هه لسه نگاندنا به رهه می ئه ده بی دیارکرنا بنه ماین دهروونیه و ب تایبه ت کارفه دان و کاریگه ریا نهستی ل سهر ده برینی، به لی لایه نین جوانکاری و بهایی بلند و نرمی ئه ده بی و زمانی وی چ بهایی خو نینه، چونکی ئه ف که سین د فی بواریدا کاردکه ن، خو وه کو ره خه گرین ئه ده بی ناین و خزمه تا به رهه می ئه ده بی ناکه ن، به لکو وه کو زاناین دهروونی کاردکه ن و خزمه تا دهرووناسی و فه دیتنا زمانی نهستی دکه ن. دیسان ته که زی ل سهر دهروونی نفیسه ری دکه ن و کارتیکرنا به رهه می ل سهر دهروونی خوینده قانی و شعریه تا به رهه می ئه ده بی ل بهر چاف نا هیته وه رگرتن. له ورا ده می ره خه گرین ئه ده بی هه ولدای مفای ژ بنه ماین فی زانستی نوی بین، هه مان په ره و ل سهر به رهه می په سه ندر و ئه ده ب وه کو رهنگفه دانا نه نینین دهروونی نفیسه ری دیت و پشتبهستن ب وی بوچوونی دکر ئه و دبیژیت: ((فرید ئه ده ب و هونه ر وه کو ده برین ژ نه ستا تاکه که سی ده ژمیریت و کارلیکین خو دی و مملانیین نافخوی تیدا دیاردیت)) (فضل،

٢٠٠٧، ٣٩). ئه‌ف چه‌نده ب دیتنا ره‌خه‌گران هیزا به‌ره‌می دیاردکته و چه‌ند به‌ره‌می ئه‌ده‌بی پتر ده‌برینی ژ کویراتیا ناخی مروقی بکته، بهایی وئ بلندتر لی دهیت، ل سهر هه‌مان به‌کوک (ره‌خنا ده‌روونی - Psycho criticism) ل سهر دهستی (شارل مورون) ی سهرهلدا کو ((ئیک ژ ئاراستین ره‌خنا نویه، ئارمانجا وئ شروفه‌کرنا زمانئ تیکستی ئه‌ده‌بییه، داکو بگه‌هیته فه‌شارتیین نه‌ستدارین ده‌روونی یئ نقیسه‌ری، ب ریکا خواندنا توره‌کا خوازه و وینین ره‌وانیژی یئ د بنیاتی به‌ره‌میدا ده‌شارتی. ئه‌ف ئاراستیه کومه‌کره‌کی دناقبه‌را به‌مایین ده‌روونی و به‌مایین ره‌خه‌میدا دکته، داکو بگه‌هیته راستیا لوجیکی یا نهستی ب ریکا زمانئ تیکستی و زمانئ نهستی)) (حجازی، ٢٠٠١، ١٠٧). ب فی شیوه‌ی ده‌رووناسی پتر نیژیکی خزمه‌تکرنا به‌ره‌می ئه‌ده‌بی بوو کو ئه‌ف چه‌نده ب ئاشکرای د به‌ره‌می (مورون)یدا دیار دبوو ده‌می په‌رتووکه‌ک ب ناخی (مالارمیه) (مورون، ١٩٧٩) به‌لافکری.

ب شیوه‌یه‌کی گشتی ((شروفه‌کارین ده‌روونی وه‌سا بو دچن کو د ههر دوخه‌کیدا ئه‌و تشتئ نقیسه‌ری باوه‌ری پی هه‌ی نه‌نقیسیه، به‌لکو ئه‌و یئ نقیسی ئه‌وئ کویراتیا شکه‌فتان (نهستی) نیشا وی دای، به‌ره‌م زه‌نگینتر و ئاماره‌دارتر لی دهیت، ده‌می پتر بو مه‌لایه‌نین نافخویی دیارکته، ئه‌وین نقیسه‌ری ب خو نه‌فیت دیارکته، یان ئه‌و ب خو نه‌زانیت یئ هه‌ین)) (أمبرت، ١٩٩١، ١٣٨). له‌روا پیدفیه ره‌خه‌گر وان هنده‌ک بابه‌تان د ناخ به‌ره‌میدا بینیت کو نقیسه‌ر ب خو نه‌زانیت ئه‌ف بابه‌ته یئ د ناخ نقیسیین ویدا هه‌ی کو ههر ئه‌فه‌ژی مه‌ره‌ما فرویدی بوویه ده‌می د په‌رتووکا خو‌دا ئه‌وا ب ناخی (توتم و تابو) دبیت: ((د هونه‌ریدا مروقی دکه‌فیه ژیر فشارا چه‌زین خو یئ نه‌ستدار و دبیته ئه‌گه‌ری په‌یدا بوونا جوهره‌کی تیرکرنا فان چه‌زان)) (سویف، ١٩٨١، ٧٤). مه‌به‌ست ژ چه‌زین نه‌ستدار ئه‌و چه‌زین یئ نه‌هاتینه تیرکرن ههر وه‌کو (رینیه

ویلک) ئاماژێ ب بوچوونا فرویدی ددهت ئه‌وا دبێژیت: ((هونه‌رمه‌ند ب ریڤکا ئافرانندی خۆ ژ هه‌لوه‌شیانا ده‌روونی دپاریژیت... و ئه‌ف ئه‌ندیشه (ئه‌ندیشا هونه‌رمه‌ندی) ل سهر سه‌ربووڕین زاروکینی و گریپین وی رادوه‌ستیت و دبیت ب شیوه‌یه‌کی هیمایی د ئاف خه‌ون و ئه‌فسانه و حیکایه‌تان و هه‌تا د ئاف پیکه‌نینین کریتزیدا دیاریت و ب فی شیوه‌ی ئه‌ده‌ب عماره‌کا ده‌وله‌مه‌نده بو دیارکرنا ژیا نا مروفی یا نه‌ستدار)) (حماده، ۱۹۸۲، ۱۵۹). ب رامانه‌کا دی ئافراندا هونه‌ری و ئه‌ده‌بی ریڤکه‌که نفیسه‌ری دگه‌هینیه‌ ئارامیه‌کا ده‌روونی و وی گرتبوونا ل ده‌ف په‌یدا دبیت هیمن دکه‌ت، ژ لایه‌کی دیفه ((فروید هه‌می کریار و هه‌ز و هونه‌ران بو غه‌ریزا سیکیسه‌ی فه‌دگه‌رینیت، چونکی هونه‌ر د به‌کوکا خۆدا ده‌نگفه‌دانا هه‌زا سیکیسه‌ی)) (الخفاجی، ۱۹۹۵، ۱۳۷). سه‌ره‌رای هندی کو فروید ل سهر فی خالی گه‌له‌کی رژد بوو، به‌لی گه‌له‌ک ره‌خه‌ن ل فی چه‌ندی هاته‌ گرتن و ژ لایه‌ی گه‌له‌کانه‌ هاته‌ ره‌تکرن، هه‌تا کو هنده‌ک قوتاییین وی وه‌کو (ئه‌دلهر) و (یونگ) ی ب خۆژی ئه‌ف تیوره‌ په‌سه‌ند نه‌کریه‌.

هه‌ر ژ فه‌دیتنا نه‌ستی و هه‌تا ئه‌فرو فه‌کولین ل سهر فی بواری د به‌رده‌وامن و چه‌ندین لایه‌نین وی هاتینه‌ دیارکرن، به‌لی سه‌ره‌رای فی چه‌ندی نه‌ست هیشتا جیهانه‌کا تاری و ئالوز مایه‌، به‌لی ب کورتی ((نه‌ست وه‌سا کاردکه‌ت کو تاکه‌که‌س که‌تواری خۆ ب په‌یوه‌ندیین سه‌ره‌کی ل گه‌ل هه‌زین خۆ یین کپکری و ترسین خۆ ئاقادکه‌ت، له‌ورا هه‌ر ده‌ربرینه‌ک (ره‌فتار، زمان، ئه‌ندیشه) کومه‌کا په‌یوه‌ندیین ئالوزه و تیکه‌لی وی چه‌ندی دبن یین تاکه‌که‌س هه‌ز دکه‌ت ئه‌و یی پی رادبیت یان دبێژیت یان د خه‌ودا دبیت و ره‌هین نه‌ستی دگه‌هه‌ بنیاتین هه‌ست و سوز و له‌شی یین ژیا نا سیکیسه‌ی ئه‌وین کو پیدفیه‌ یان به‌ینه‌ تیرکرن یان کپکرن)) (الرویلی و البازعی، ۲۰۰۲، ۳۳۳). ل دویف فی بوچوونی به‌ره‌می ئه‌ده‌بی ژ ئه‌گه‌ری کپکرنا هه‌زان په‌یدا دبیت، به‌لی هنده‌ک

زانايىن دى وەسا بۆ دچن كو ((ئەدەب پلە ئىك دياردە كا بيولوجيا دەروونىيە و قەرەبوو كرنە كا بەرزەبوويە بۆ حەزىن تىرنەبووي، چونكى بى بەهرى ب ژانىن خۆفە سروشا ئەدەبى چالاک دكەت)) (الحنفي، ۲۰۱۵، ۱۶). ئانكو بەرهەمى ئەدەبى دكەفیتە د خاننا بەرزبوونى (بالابوونیدا) و وەكو چالاکىە كا پوزەتيفقا دەروونى دەفیتە دیتن، ب رامانە كا دى ((هوزانا باش بەرزبوونە، نەك كپكرن و وەكو هەر پىكگورە كى جەئى تىركرنا حەزىن كپكرى دگريت)) (نيوتن، ۱۹۹۶، ۲۲۳). ديسان دەمى حەز ژ ئەگەرە كى ئاينى، يان قەدەغە كرنە كا جفاكى، يان دابونەريتان نەهیتە تىركرن، ل وى دەمى دى هیتە كپكرن و د نەستیدا هیتە فەشارتن، بەلى ب هەر رەنگە كى بيت، دقیت ئەف حەزە ب شىوہىە كى ژ شىوہىان بەهیتە تىركرن، لەورا ئەف حەزە ب چەندىن فیلە كان خۆ كەفلوژانك دكەت و ژ سانسورا چاقدىرى دەروونى (ئەزى بالا) رزگار دكەت و ئەف فیلە ب سى جوران دروست دبن:

أ. چركرن: ژىبرنا چەندىن پارچەيان ژ كەرەستى نەستى و تىكەلكرنا وى ل گەل چەندىن كەرەستىن دى دىە كەيە كا تەمامدا.
ب. لادان: گوهورينا بابەتى حەزى يى نەستدار و قەدەغە كرى ب ئىكى دى يى ژ لاى جفاكى و نەريتانقە رى پى دای.
ت. هىما: نوینەراتى يان پىشكىشكرنا بابەتى كپكرى (پتريا جاران بابەتە كى سىكسىيە) ب رىكا بابەتین نە سىكسى، بەلى وەكو يى كپكرىە و ئاماژى پى دكەت. (الرويلى و البازعى، ۲۰۰۲، ۳۳۴).

ل سەر فى بنەماى دەربرىن و رەفتارىن مە ب شىوہىە كى زەلال و بى گونەھ ژ هەستا مە دەرناكەفن، بەلكو حەزىن مە يىن كپكرى دبنە هاندەرین وان بى ب ئاشكرابى خۆ دياركەت. هەژى ئاماژىيە كو ((رومان ياكبسون و جاك لاكان فان كرىاران بەرامبەر خواستن و دركى يىن رەوانىيىژى ددانن))

(جفرسون و روبی، ۱۹۹۲، ۲۱۲)، ئانکو به‌ره‌مه‌مێن ئه‌ده‌بی ده‌برینا راسته‌وخۆ ناده‌نه ده‌ست، به‌لکو شیوازه‌کی جودا بۆ مه‌به‌ستا سه‌ره‌کی ئاراسته‌ دکه‌ت.

ژ لایه‌کی دیقه په‌یوه‌ندییا ده‌رووناسیی ل گه‌ل به‌ره‌مه‌می ئه‌ده‌بی ل فی ئاستی رانه‌وه‌ستییا، به‌لکو چه‌ندین چه‌قین دی ژئ سهرهلدان و ره‌خنه‌گران ب ریکا فی زانستی به‌ری خۆ دا وه‌رگری، یان خوینده‌فانی به‌ره‌مه‌می ئه‌ده‌بی و ئه‌ف چه‌نده کره‌پیقه‌ری هه‌لسه‌نگاندنا به‌ره‌مه‌می، بۆ نمونه ((ره‌خنا ده‌روونی یا هه‌فچه‌رخ هه‌ولده‌ت کاریگه‌ریا تیکستی ل سه‌ر ده‌روونی خوینده‌فانی (فه‌کولیت)) (نیوتن، ۱۹۹۶، ۲۱۲). چونکی هه‌روه‌کو ((ئی. ئه. ریچارد دبیریت: ده‌روونی کریارا خواندنی ژ ده‌روونی کریارا نقیسنی نیزیکتره بۆ ره‌خنا ده‌روونی)) (امبرت، ۱۹۹۱، ۱۲۹). دیاره ب دیتنا (ریچاردی) د شیاندایه به‌ره‌مه‌می ئه‌ده‌بی چه‌ندین ره‌نگفه‌دانین نه‌ستی ژ ده‌روونی خوینده‌فانی بده‌ته ده‌ست و هه‌ر خوینده‌فانه‌ک ل دویف به‌کگراوند و سه‌ربووین خۆ ده‌برینی ژ ئاماژیه‌یین نه‌ستی دکه‌ت. دیسان زانایین ده‌روونی ب خۆژی ل وی باوه‌رینه کو ((فه‌گوه‌استنا ئه‌فسانه و فولکلور و حیکایه‌ت و په‌ندان ژ به‌ره‌بابه‌کی بۆ ئیکی دی فه‌دگه‌ریته هندی کو به‌رسفدانا ده‌روونی فان ملله‌تان دکه‌ت، چونکی نینه‌راتیا پارچه‌کا راستیا ده‌روونی یا فه‌شارتی دکه‌ت و هه‌می ل وی خالی دگه‌هنه ئیک)) (حب الله، ۲۰۰۴، ۱۴۳). ئانکو ده‌می خوینده‌فان به‌ره‌ف خواندنا به‌ره‌مه‌می دچیت (یان وه‌رگر به‌ره‌مه‌می ئه‌ده‌بی وه‌ردگریت)، ل وی ده‌می کارلیکه‌ک د ناقه‌را چه‌زین وی یین فه‌شارتیدا و ئاماژین فه‌شارتی یین د ناف به‌ره‌مه‌میدا په‌یدادبیت و دبیته جوهره تیرکرنه‌ک بۆ چه‌زین وی. ل سه‌ر فی بنه‌مای و ب تایه‌تی پشتی (رولان بارت)ی مرنا نقیسه‌ری راگه‌هاندی، بیا فه‌کی دی یی په‌یوه‌ندییا ده‌رووناسیی و به‌ره‌مه‌می ئه‌ده‌بی هاته دیارکرن کو ئه‌وژی ئاماژی دده‌ته هه‌بوونا (نه‌ستا تیکستی) هه‌روه‌کو ره‌خنه‌گر وه‌سا بۆدچن کو

((نهینیا راسته‌قینه یا تیکسته‌کی ژ ئیککی دی جودا دکهت و بهایی وئی یی بی پایان ددهتی یی د ناف ریژین ویدا هه‌ی و پیدقیه ب تنی د ناقبه‌را ریژین تیکستیدا ل وئی نهینیی بهیته گه‌ریان و خوینده‌فانی راسته‌قینه ئه‌وئی په‌یوه‌ندی ب نفیسه‌ریقه نه‌هه‌ی، به‌لکو په‌یوه‌ندی ل گه‌ل تیکستی ب تنی هه‌ی، فی چه‌ندی باش دزانیت)) (غالو، ۲۰۱۳، ۷۰). ژ بهر فی چه‌ندی پیدقیه هه‌لسه‌نگاندنا به‌ره‌می پشتبه‌ستنی ل سهر تیکستی ب خو بکه‌ت و نفیسه‌ری بده‌ته لایه‌کی و سهرکیشی فی ره‌خنی (جان بیلمان نویل) ه‌ئوئی د به‌ره‌مین خو یین ره‌خه‌بیدا ((لوجیکه‌کی شروقه دکه‌ت نه لوجیکه‌کی نفیسه‌ریه ئه‌وئی ب هه‌ستداری تیکست نفیسی، به‌لکو به‌حسی نه‌سته‌کی دکه‌ت فه‌دگهریت بو کاری ئه‌ده‌بی)) (غالو، ۲۰۱۳، ۷۹). ل فیژی تیکست ب خو - نه‌خاسمه تیکستین ئه‌ده‌بی - نه‌ستی د ناف خو‌دا هه‌لدگرن و ئه‌ف نه‌سته ب ریژه‌یه‌کا باش ژ ده‌روونی نفیسه‌ری ده‌رکه‌فتیه، به‌لی بوویه ئیک ژ بنه‌مایین پیکه‌اتا تیکستی و سهربه‌خو سهره‌ده‌ری ل گه‌ل ده‌یته کرن و دیته پیقه‌ری هه‌لسه‌نگاندنا به‌ره‌می.

زیده‌باری فه‌دیتنا گریئا ئودیپی د به‌ره‌مین ئه‌ده‌بیدا ل سهر ده‌ستی فرویدی چه‌ندین زانا و ره‌خه‌گران ئه‌ف کاره ل سهر به‌ره‌مین ئه‌ده‌بی کریه وه‌کو (ماری پوناپرت) ل سهر چیروکا (کتکا ره‌ش) یا ئه‌دگار الان پوی (جفرسون و روبی، ۱۹۹۲، ۲۱۳) و جان بیلمان نویل ل سهر (دوماهیا ئه‌رمایس) یا ستاندالی (غالو، ۲۰۱۳، ۷۶) و وه‌کو به‌ری نه‌و مه‌ئامازه پی کری کو مورونی ل سهر مالارمی و عدنان حب الله ل سهر چیروکه‌کی ژ (هزار شه‌ف و شه‌فه‌ک) (حب الله، ۲۰۰۴، ۱۴۳-۱۵۰) و جورج ته‌راییشی ل سهر چوار رومانین عه‌ره‌بی (طراییشی، ۱۹۸۷).

۲- باسی دووی: ره‌نگفه‌دانا گریئا ئودیپی د حیکایه‌تا: (تو کوری منی،

برایی منی، میری منی)دا

ئهم دی هه‌ولده‌ین کورتیا کورت یا فی حیکایه‌تی داریژین، داکو هزره‌کا گشتی ل سهر پیقه‌ژوو یا رویدانان په‌یدابیت، به‌لی د ماوه‌یی شروقه‌کرنیدا و ل دویش پیدفیا بابته‌تی دی ئاماژی ب په‌یف، یان بویه‌رین هویر و گرنه‌گ ده‌ین، چونکی ههر په‌یفه‌ک و ههر ئاماژه‌یه‌کی گرنه‌گیا خو یا هه‌ی و وه‌کو ده‌رووناس دبیزن چ تشته‌ک د ناف تی‌کستیدا ههر چه‌ندی ساده و لاوه‌کی بیت، یی بی بها نینه، له‌ورا دبیت ئاماژه‌یه‌کا بچویک، یان یا سه‌رنجی رانه‌کیشیت گرنه‌گیه‌کا مه‌زن هه‌بیت و مه‌به‌ستین نه‌ستی بده‌ته به‌رچاف کرن.

أ. کورتیا حیکایه‌تی:

کورتیا حیکایه‌تی ب فی شیوه‌یه: (مه‌لایه‌کی خودان علم ل مسری هه‌بوو و کچه‌ک هه‌بوو ئه‌ویژی گه‌له‌ک علم هه‌بوو و ژ بابی خو وه‌رگرتبوو، بابی وی نه‌خوش دبیت و (خلته‌ک) له‌شی وی دگریت و کچ گه‌له‌ک هه‌ولان دده‌ت چاره‌سه‌ریا نه‌خوشیا وی بکه‌ت، به‌لی چ پیقه‌نه‌هات، هه‌تا روژه‌کی دختوره‌ک (نوژداره‌ک) و شاگرده‌ک هاتن، کچ دچپته‌ده‌ف دختوری، به‌لی دختور دبیزیتی من ده‌رمانه‌کی هه‌ی، ده‌می ئه‌ز دده‌مه‌نه‌خوشان، یان پشتی ده‌مژمیره‌کی دی چاره‌سه‌ر بیت، یانژی دی پی مریت، کچ فی ده‌رمانی بو بابی دبه‌ت و داخوازی ژ دایکی دکه‌ت کو فی ده‌رمانی بده‌تی، پشتی ده‌مه‌کی ده‌می دایکا کچی یا ئاماده‌نه‌ و کچ ب تنی ل گه‌ل بابی خو دمالیدا، بابی فی ده‌رمانی فه‌دخوت ده‌ستدریژی ل سهر کچا خو دکه‌ت و پاشی ب ده‌مه‌کی کیم دمریت و پشتی مرنا وی ب شه‌ش هه‌یفان دایکا ویژی دمریت و ژ ئه‌گه‌ری ده‌ستدریژی بابی وی، ب دوو گیان دکه‌فیت، به‌لی ئه‌و د مالدا یا ب تنیه‌ و که‌سی نائینته‌ده‌ف خو، داکو که‌س چ ژئی نه‌زانیت و دوو گیانیا خو فه‌شارت،

خودی زاروک دا و نیشانهك ل بهری چافئ وی بوو و ئیکا مهزن ل سینگی وی بوو، کچ رادبیت و فی زاروکی ههر زوی دیچیت و بهری نفیژا سپیدی دبه ته مزگهفتی و دبیزیت بهلکو کهسهك بو خو بیته و بخودان کهت، حاکم دهیته نفیژا سپیدی و زاروکی دبیت و دبه ته مال و حاکمی ب خوژی چ زاروک نین، له ورا فی زاروکی ب خودان دکهت، ههتا دبیته گهنج، حاکم و وهزیر و ئەف گهنجه دهیته مالا کچی داکو بو کوری خو بخوازیت، پشتی کچی نه رازیبونا خو دیارکری، حاکمی ئەو نه چارکر کو شوی ب فی کوری بکهت، پشتی دهیته فه گوهاستن و شهفا سیی کچ نیشانا بهری چافئ کوری و نیشانا سنگی وی دبیت و دزانیته کو ئەف گهنجه کوری وییه و راستی بو دبیزیت، ئەفجا کور خو دکوژیت و سولتان (حاکم) کوری دشوت و ل گهل خهلکی دبه نه گورستانی فه دشیرن و کچ چل روزان دمینیته د ناف گورستانیدا و سهری خو ب کیلیا کوریفه دنیت، پاشی فه دگه ریته مال و دمینیته ب تنی) (بامهرنی، ۲۰۰۹، ۱۲۳-۱۳۱).

ب. شروفه کرنا حیکایه تی:

که سایه تیین سه ره کی ل دویف گرنکیا وان د فی حیکایه تییدا (کچا مه لایه) پله ئیک کو قاره مانا سه ره کییه و رویدان هه می ل دور وی دزقرن و که سایه تیین پله دوو (مه لا، کوری حاکمی، یان کوری قاره مانا سه ره کی) و که سایه تیین دی ل پله سی (دایکا کچی، دختور و شاگرده، ژنا حاکمی، بازرگان) ههر که سایه تیه کا فی حیکایه تی ب رولی خو یی تاییه ت رادبیت و بهایی خو د شروفه کرنیدا بی هه ی.

ههر ژ نافونیشانی دیاردبیت کو کریارا تابو د فی بابه تییدا هه یه، ههر چه نده دبیت ل دهف خوینده فانی (یان گوهداری) هزرهك په یدابیت کو نافونیشانی ده لیقا رامانین خوازه ییژی هه یه، له ورا د سهری ویدا دبیته جهی پرسیری و

حه‌زه‌کا ده‌ستپیککی په‌یدا دبیت کو نافه‌روک بهیته زانین و مه‌به‌ست بهیته ئاشکراکرن. د ماوه‌یی خواندنا فی حیکایه‌تیدا وی (گوهداریکرنا وی)، سالوخدان و بویه‌ریپ ده‌ستپیککی سه‌رنجی رادکیشن و ب زمانه‌کی ساده و سفک هاتیه فه‌گیران و دبیته ئه‌گه‌ر کو وه‌رگر به‌رده‌وامیی بده‌تی و پیغه‌بجیت هه‌تا دگه‌هیته دوماهی. دی هیته‌تیبینیکن کو دوو وه‌رچه‌رخانی سهره‌کی د رویداناندا په‌یدا دبن و د شیاندایه ئه‌ف حیکایه‌ته بهیته دابه‌شکرن بو دوو پارچه‌یان، ب فی شیوه‌ی:

۱- پارچا ئیککی: ژ ده‌ستپیککی هه‌تا مرنا بابی کچی.

۲- پارچا دووی: پشتی مرنا بابی کچی هه‌تا دوماهی.

هه‌ر ل سه‌ر فی دابه‌شکرنی دی فه‌کولینا خو که‌ینه دوو پارچه و هه‌ر ئیک ژ وان سه‌ربه‌خو ده‌ینه روونکرن.

۱-۲- پارچا ئیککی: ژ ده‌ستپیککی هه‌تا مرنا بابی کچی.

ئه‌گه‌ر ژ نیریک ته‌ماشه‌که‌ین، دی بینین کو پارچا ئیککی گریئا ئودیپ یا میانه (گریئا ئیلکتر) ب خو‌فه‌ دگریت و پارچا دووی گریئا ئودیپ یا نیرانه ب خو‌فه‌ دگریت و د هه‌ردوو پارچه‌یاندا هه‌می هیما و ئاماژه بو هندی دچن کو ناخی حیکایه‌تی که‌فتیه ل ژیر کاریگه‌ریا هه‌زین فه‌شارتی د نه‌ستیدا. بو نمونه حکایه‌ت دبیزیت ((مه‌لایه‌ک ل مسری هه‌بوو، دگوتنی مه‌لا یه‌حیا، گه‌له‌ک علمی خودی خواندبوو)) (بامه‌رنی، ۲۰۰۹، ۱۲۳). وه‌کو یا ئاشکرا مروقی دیندار و خودی نیاس هه‌ولدده‌ت ل سه‌ر ریکا ئینی بجیت و خودان ره‌وشته‌کی به‌رزبیت، نه‌خاسمه ئه‌گه‌ر مه‌لا بیت و ژ مه‌لایان زی ئیککی گه‌له‌ک علمی خودی خواندبیت و د شه‌ریعه‌تیدا شه‌ره‌زاییت. حیکایه‌ت به‌رده‌وامیی دده‌تی و دبیزیت ((مه‌لایی کچه هه‌بوو، چو زیده‌هیا دی نه‌بوو ژ بلی وی کچی، کچا وی زی هندی بابی خو علمی خودی خواندبوو ل ده‌ف بابی خو))

(بامهرنی، ۲۰۰۹، ۱۲۳)، ئانکو پیدفیه کچا مه‌لای ژی وه‌کو بابی خۆ خودان ره‌وشته‌کی بلند بیت. ئه‌ری مه‌لایی مسری د ناف حیکایه‌ته‌کا فولکلوری یا کوردیدا چ دکه‌ت؟ دیسان مه‌به‌ست ژ (علمی خودی) چیه و بوچی مه‌لای ب تنی ئیک کچ هیه و ئه‌ف کچه ل سهر ده‌ستی وی فی‌ری (علمی خودی) بوویه. ئه‌گه‌ر ب نیرینه‌کا ده‌روونی به‌رسفا فان پرسیارا بده‌ین، دی بابه‌ت ئاشکرا تر بیت.

سه‌باره‌ت پرسیارا ئیک، هه‌بوونا زانیاریان ل سهر مسری د ناف ملله‌تی کورددا، بو دیروکه‌کا که‌فن دزقریت و به‌رده‌وام په‌یوه‌ندی دناقه‌را کوردا و مسریان هه‌بوویه، به‌لی زیده‌باری فی چهن‌دی په‌یوه‌ندی کوردان ل گه‌ل گه‌له‌ک ده‌فرین دی ژی هه‌بووینه وه‌کو شام و حه‌له‌ب و دیاربه‌کر و به‌غدا و... هتد. له‌ورا دووباره پرسیار ئه‌وه بوچی حیکایه‌تی وه‌لاتی مسری ب تایه‌تی هه‌لبژارتیه؟ ئه‌گه‌ر ئه‌م بزاین کو د مسرا فیرعه‌ونیدا، ئانکو ل مسرا که‌فن، پیکه‌ینانا هه‌فرینی د ناقه‌را ئه‌ندامین خیزانیدا کاره‌کی ئاسایی بوو (اشتون، ۲۰۱۷، ۳۷-۳۹)، هه‌روه‌کو ئه‌ف چهنده ل ده‌ف کیلوباترای دیاردیت و ئه‌ف چهنده رویدانه‌کا سه‌ره‌کیه د حیکایه‌تا مه‌دا. له‌ورا ئیک ژ ری‌کین نه‌ستی بکارینای بو هه‌لبژارتنا جهی حیکایه‌تی وه‌لاتی مسریه، بی هه‌ست (هوش) ب شیوه‌کی راسته‌وخۆ تی‌ینیا فی چهن‌دی بکه‌ت.

سه‌باره‌ت (علمی خودی) ئه‌م ب دریزاها حیکایه‌تی رولی فی زانستی (علمی) نه ل ده‌ف مه‌لای و نه‌ژی ل ده‌ف کچا وی ناینین، به‌لکو ره‌فتارا مه‌لای به‌روفازی فی زانستیه، ئانکو مه‌به‌ست ژ هه‌بوونا فی زانستی ئه‌و رمان نینه یا هوش (هه‌ست) دناسیت، به‌لکو ئه‌و ژی هیمایه که نه‌ستی مه‌به‌سته‌کا خۆ پی‌فه‌شارتی و زانستی خودی ئه‌فی پشتبه‌ستنی ل سهر وی سروشی دکه‌ت یا بو پی‌غه‌مبه‌ری (س) هاتی، ب دیتنا ده‌روونناسان (نه‌خاسمه یونگی) ژ نه‌ستی

ده‌ردکه‌فیت، ب رمانه‌کا دی سروش ژ ئاسمانی ناهیتته خوار، به‌لکو هه‌ر نه‌ستا مروفیه ب تایه‌تی نه‌ستا کومیه یا فی زانینی دده‌ته مروفی، ئه‌ف چه‌نده دبیتته پره‌کا دی دناقه‌هرا ناهه‌روکا سه‌رغه یا حیکایه‌تیدا و کاریگه‌ریا نه‌ستی ل سه‌ر فی ناهه‌روکی.

ژ لایه‌کی دیتته دی بینین حیکایه‌تی جیهانه‌کا سنووردار بو که‌سایه‌تیان دروستکریه کو ئه‌وژی ب تنی ژ دایک و باب و کچی پیکده‌یت، هه‌ر چه‌نده رولی دایکی گه‌له‌کی لاهه‌کیه و ب تنی ل دوو رویدانان دیاردبیت و هه‌ر زوی د ئامازه‌یا سییدا دمريت. ئانکو سنوورین فی جیهانی ژ ده‌روونی کچی ده‌رباز نابن، ب تنی خو و بابی خو دبینیت و دایک وه‌کو که‌ره‌سته‌کی ساده دبینیت و چ روله‌کی گرنگ ناگیریت کو ئه‌ف سه‌قایه هه‌ر ئه‌وه یی د گریئا ئودییدا هه‌ی، باب ب مه‌زنی و بها ده‌یتته دیتن و دایک ده‌یتته لادان و کچ ب ئه‌رکی وی رادبیت، له‌ورا دی بینین ئه‌وه (کچ) یا ل چاره‌سه‌ریا نه‌خوشیا بابی خو دگه‌رییت و ئه‌وه یا ژ نیزیك سه‌خبیریا وی دکه‌ت و ئه‌وه یا ده‌رمانی دوماهیی بو دابین دکه‌ت.

ب هه‌مان شیوه هژماره‌کا ئامازین نه‌ستی د ئاف حیکایه‌تیدا هه‌نه‌کو ل فیروئ ده‌لیقه نینه هه‌میان شروفه بکه‌ین وه‌کو (خلتی له‌شی مه‌لای، هه‌ودان و دامریان گه‌ریان ل چه‌ندین ده‌فه‌ران بو چاره‌سه‌ریی، شاگردی ل گه‌ل نوژداری و هه‌تا جورئ ده‌رمانی و کچ ده‌رگه‌هی ل سه‌ر خو و بابی خو دادئیخیت و ل ته‌نشت دروینیتته خوار)، به‌لی ئه‌م دی ل سه‌ر رویدانا دوماهییا پارچا ئیکی راوه‌ستین، ده‌می کچ چاره‌سه‌ریا دوماهیی دبینیت و ئه‌نجامی وی دی ئیک ژ دوو هه‌لبژارتان بیت، یان باب دی مريت، یان ژ دی نه‌خوشیا وی چاره‌سه‌رکه‌ت، هه‌ر وه‌کو حکایه‌ت ل سه‌ر زاری دختوری دبیتت: ((.. من ده‌رمانه‌کی روهنی هه‌ی، ئه‌ز دده‌مه نه‌ساختین خو، ئان دی پی مريت، ئان دی

پێ ساخ بیت)) (بامەرنی، ۲۰۰۹، ۱۲۴) یا سەرنجراکیش ئەو کچ داخوای ژ دایکی دکەت ئەو ب دەستی خۆ دەرمانی بدەتە بابی وی، هەر وەکو کچ دبیژیت: ((حال و مەسەلێت فی دەرمانی ئەفەنە، فێجار توب دەستی خۆ بدی، هەفگیانی تەیه بەلکە ب دەستی تە فەخۆت)) (بامەرنی، ۲۰۰۹، ۱۲۵) ئانکو ل فێری کچ یا هەولددەت بابی خۆ ب ریکا دایکی چارەسەرکەت، دیسان وەکو ئاماژەکا نەستی (دایک) کریه پەردەیهک، داکو حەزا کچی پێ بقی شیریت. ب رمانەکا دی د نەستیدا کچی دقیت ل گەل بابی خۆ ب رولی دایکا خۆ راییت و نەخوشیا وی دابمرینیت، د ئەنجامدا ئەو رویددەت یا د نەستا کچیدا وەکو حەزەکا فەشارتی هەی، پستی فەخوارنا دەرمانی باب دەستدریژی ل سەر دکەت و (دمریت). رویدانەکا نیشکافیە و چ ئەگەرین لوجیکی بۆ فێ کریری نین، ژ بلی هندی کو بیته وینەیه کێ کەفلوژانککری بۆ مەرەما حەزا نەستی. پستی ئارمانج ب دوماهی هاتی بابی چ رولی خۆ نەما و پیدقیه بابەت ب دوماهی بهیت، لەورا باشترین ریک ئەو هەر زوی بمریت و ئیدی ئاستەنگ نەماینه و پیدقی ب بزاقان نەمایه داکو حەزا فێ گریی بدەستفە بهیت، لەورا هەر کچ ب خۆ دبیژیت ((یا رەبی من ژ تە مننەتە ئەو رەنگی تە دایە من)) (بامەرنی، ۲۰۰۹، ۱۲۶). مەبەستا سەر فە ئەو کچ یا سوپاسداری خودییە و سەرەرای فێ ئاریشی یا خۆ راگرە، بەلێ ئەف سوپاسداریه رمانا وی یا فەشارتی ئاشکراتر لێ دکەت .

۲- پارچا دووی: پستی مرنا بابی کچی هەتا دوماهی.

د ئەفێ پارچا حیکایەتیدا ئاراستا رویدانان هەمی دەینە گوهورین و کەسایەتیین بەری نەو (دایک و بابین کچی و نوژدار و شاگرده) دەینە لادان و د نافەرۆکیدا دووبارە نابن، بەلکو کچ ب تنی دمنیت و هەندەک رویدانین نوی ل دور وی پەیدا دبن و هەندەک کەسایەتیین دی ئامادەدبن. ب هەمان شیوه

ئاراستا نه‌ستی ژ ده‌روونی کچی دهیته گهورین بو ده‌روونی کوری و ده‌برینی ژ گریئا ئودیپی (یا نی‌رانه) دکه‌ت.

وه‌کو د کورتیا حیکایه‌تیدا دیاره کچی کوره‌ک دبیت و حاکم (سولتان) ئه‌فی کوری دبینیت و دبه‌ت بخودان دکه‌ت، هه‌تا دبیته زه‌لام و دهیته فی کچی دخوازیت. کچ ل ده‌ستیکی رازی نابیت، به‌لی ((سولتانی گوت: ئه‌ز سولتانی باژی‌ری مه، هه‌که تو بی دلیا من بکه‌ی (ده‌ستی خو دا خه‌نجه‌ری)) و گوتی: دئ خو ل فیره کوژم!)) (بامه‌رنی، ۲۰۰۹، ۱۲۸)، ژ ئه‌فا بوری دیاردبیت کو (سولتان و وه‌زیر) نوینه‌راتیا (ئه‌زی نمونه) یی کوری دکهن، وه‌کو ده‌سته‌هلات و شیان و زله‌یزیا کوری و ژ خو رازیوون و زی‌ده‌باری نی‌رینیا کوری ده‌ردکه‌فن، ئانکو د رامانا خو یا ئاشکرادا رولی فان که‌سایه‌تیا چا‌فدی‌ریا فی کوری جحیله و دبنه وینه‌کی ری‌پیدا یی جفاکی و کاودانه‌کی ئاساییه، به‌لی نه‌ستی ئه‌ف که‌ساتیه‌ژی کرینه په‌رده‌ک بو ده‌برینی ژ نی‌رینیا کوری بو خو‌دی خو، له‌ورا دئ رژیا سولتانی ل سه‌ر شویکرنا فی کچی بینین، هه‌ر وه‌کو ئه‌و یی بو خو دخوازیت، هه‌تا وی راده‌ی یی ئاماده‌یه ژیا نا خو ب دو‌ماهی بینیت، ئه‌گه‌ر نه‌گه‌هسته ئارمانجا خو.

دیسان هزرکرنا کچی ل سه‌ر داخوازا سولتانی ئاماژه‌یین نه‌ستی د نا‌فخو‌دا هه‌لدگریت، بو نمونه حیکایه‌ت دبیت: ((کچکی هزریت خو کرن، گوت: یاره‌بی ئه‌ز شووی پی نه‌که‌م، سولتان خو دخانی من فه بکوژیت، دئ هه‌تکا من چیت، دئ خرابتر لی هیته، ئه‌ز شووی پی بکه‌م، ئه‌زا ب عه‌ییم...)) (بامه‌رنی، ۲۰۰۹، ۱۲۸). کچ که‌فتیه ده‌رافه‌کی به‌رت‌ه‌نگ و بو وی هه‌لبژارتن یا ب ساناهی نابیت، یان دئ ل دویف داخوازا سولتانی بیت، یانژی ((دئ هه‌تکا من چیت))، به‌لی وه‌کو یا زانا خو کوشتنا سولتانی دئ پیدفی ب سزایه‌کی توندتر و دژوارتر بیت ژ (هه‌تک چوونی)، له‌ورا مه‌به‌ستا فه‌شارتی یا

نه‌ستی خۆ کوشتنا سولتانی نینه، به‌لکو ده‌برینه ژ وی گرزبوونی ئه‌وا ژ ئه‌نجامی بده‌ستفه نه‌هاتنا ئارمانجی په‌یدادیت. هه‌روه‌سا هه‌لبژارتنا په‌یقا ((ئه‌زا ب عه‌ییم)) ئاماژێ دده‌ته هه‌مان هه‌لویست، راسته‌ په‌یقا (ب عه‌یب) بۆ رامانا هه‌بوونا کیماسیه‌کی ده‌یت، به‌لێ په‌یوه‌ندیین وی یین خوازیا ل گه‌ل په‌یغین (شه‌رم، هه‌تک، شه‌رمزاری و عه‌یب... هتد) دگونجاینه. یانژی د شیاندایه‌ بیژن د ده‌برینا نه‌ستیدا هه‌ر وه‌کو کچ دیژیت: ئه‌گه‌ر مه‌به‌ستا سولتانی بجه‌ نه‌ینم دی هه‌تکا من چیت و هه‌که بجه‌ بینم دی کاره‌کی ب شه‌رم و عه‌یب بیت. دیسان به‌رگرییا کچی ژ شویکرنی هه‌مبه‌ری سانسورا (ئه‌زی بالا) د ده‌روونی کوریدا ده‌یت، به‌لێ سولتان ب قی کچی رازی دیت ب هه‌می کیماسیین ویغه، ئانکو هه‌زا نه‌ستی ئه‌وا د ده‌روونی کوریدا هه‌ی، هه‌ولده‌ت ب هه‌ر ریکه‌کی و ده‌ربازبوون ژ هه‌ر ئاسته‌نگه‌کی بگه‌هسته‌ تیرکرنا خۆ، ب قی شیوه‌ی نه‌ستی ریگر ئیخستینه د قالبه‌کی جفاکیدا و کرینه شیوازه‌کی ریپیدا. ب رامانه‌کا دی، شویکرنا کچی ب هه‌بوونا کیماسیه‌کا ب قی شیوه‌ی ئاریشه‌کا هنده مه‌زن نینه و ده‌لیقا هه‌بوونا فان جوهره کیماسیان نایسته ئاسته‌نگه‌کا گه‌له‌کا مه‌زن. به‌لێ هه‌زا ئودیپی نه‌شیت ب شیوه‌یه‌کی ئاشکرا و راسته‌وخۆ ده‌برینی ژ خۆ بکه‌ت، له‌ورا په‌نایی ده‌ته‌ به‌ر روخسارین گوهوری. ژ رژدیا سولتانی چه‌ند ئاماژه‌یین دی ژ گریئا ئودیپی دیاردبن، هه‌روه‌کو ده‌رووناس دیژن کو هه‌لبژارتنا کوری بۆ کچی پیدفی ب چه‌ند پیقه‌رایه، ئیک ژ وان پیقه‌ران کور پتر به‌ره‌ف وی کچی دچیت یا سه‌روسیمایی وی نیزیکی بی دایکا وی بیت (کو د قی حیکایه‌تیدا دایکا وی ب خۆیه)، له‌ورا سولتان (ئانکو ئه‌زی نمونه‌یی د ده‌روونی کوریدا) ب قی کچی رازی دیت، سه‌ره‌رای هندی کو دشیت کچه‌کا دی هه‌لبژیریت، بیی چ ئاسته‌نگ و کیماسی هه‌بن. ژ ئاماژه‌یین دی ئه‌وه کو ئه‌وه که‌سی گریئا ئودیپی ب شیوه‌کی

ئاشکرال سهر ره‌فتارین وی دیاردبیت، ب ژنه‌کا ژ خو مه‌زنتر داخبار دبیت، ب فی شیوه‌ی ئەف هه‌ردوو ئاماژه‌دبته به‌لگه‌یه‌ک ل سهر هه‌بوونا فی گرییی. هه‌ژی ئاماژییه‌ کو بابی کوری یی راسته‌قینه (مه‌لا) د فی پارچیدا نینه (چونکی یی مری) و ئەف چه‌نده ب خو وه‌کو پیدفیا ده‌روونی دقت ئەو نه‌بیتته ئاسته‌نگ د ریکا چه‌زیدا، له‌ورا یا گرنگ بوو (باب) د ناڤ رویداناندا نه‌بیت، ئەگه‌ر بویه‌ر ب ئاراسته‌کا دی چووبان و بابی کوری یی ساخبا، دا هه‌مان رولی دایکا کچی ئەوا د پارچا ئیکیدا وه‌رگرت و چ بهایی خو نه‌دبوو، چونکی د فی پارچیدا نه‌ست (کو نه‌ستا کوریه) ته‌که‌زی ل سهر کچی (دایکا خو) دکه‌ت.

راسته‌ گریئا ئودیپی د ته‌مه‌نی (۳ هه‌تا ۵) سالی‌دا په‌یدا دبیت و ئەف که‌سایه‌تیه د فی ته‌مه‌نیدا ل گه‌ل دایکا خو نه‌زیایه و پیدفیه ئەف چه‌نده ل سهر ره‌فتارا وی دیارنه‌بیت، به‌لی ل جهی فی راستیا ده‌روونی، حیکایه‌تی هنده‌ک سالوخه‌تین دی ل جهی وی داناینه، وه‌کو هه‌بوونا نیشانان ل به‌ری چافی کوری و ل سنگی وی، ئانکو نیشان ئەو هوکاره یی کوری بو دایکی دده‌ته نیاسین، دیسان جهی نیشانان ب خوژی گرنگیا خو هه‌یه، ئەڤا ل به‌ری چافی هیمایه بو کریارا دیتنی و وه‌رگرتا وینه‌یی وی ئافره‌تی یی پی داخبار دبیت و نیشانا سنگی وی هیمایی هه‌ست و سوزین د دلیدانه، ب رامانه‌کا دی ئەف هه‌ردوو نیشانه بووینه ئەگه‌ری هندئ دایک کوری بنیاسیت و ل سنوره‌کی رپیدای رابوه‌ستینیت، نیاسینا کچی بو کوری ب ریکا نیشانین وی د شه‌ڤا سیدا رویدده‌ت و کوری رادوه‌ستینیت و راستیی بو دیاردکه‌ت. پشتی دیاربوونا راستیی، کور دوماهی ب ژيانا خو دئینیت. دی تیینی که‌ین کو ئەنجامی دوماهیا کوری وه‌کو یا (مه‌لا)یه، ئانکو پشتی ئارمانج ب ده‌ستقه ده‌یت، پیدفی ب چ مملانییین دی نابیت، ب رامانه‌کا دی ئەو کرژبوونا گریئا ئودیپی په‌یداگری دادمریت و تیر دبیت.

خۆ کوشتنا کوری و ئاگه هداربوونا سولتانی ل سهر رویدانی ئاماژه کا دی ددهته دهست کو ((سولتان رابوو شوژنهك و هندهك چله ئینا، ئهوب خۆ رابوو روئیکیکی وی کرنه د زکی ویدا و زکی وی فهدری و ئاف گهرم کر، کورک شویش و کفن کر و دروست کر،...)) (بامهرنی، ۲۰۰۹، ۱۳۰). رامانا وی یا سهرقه دلوقانی و باشیا سولتانی دیاردکته، بهلی وه کو بهری نهو مه دیارکری، سولتان و رهفتار و ههزین وی پهردیه که نهستی بکارئینای، داکو جهی لایه نهکی دی یی دهروونی کوری بگریت کو ئهوژی لایه نی (ئهزی نمونهیی)یه، لهورا رهفتارا وی پشتی رویدانی خۆ ب سهروبه رکن و ئاماده کرنه بو چوونا جیهانه کا دی، ههر ئهوب خۆیه برینا خۆ فه ددریت و خۆ تافیلدکته و جلکین سپی (کفن) ل بهرخۆ دکته، چونکی ئهوه ههزا کپکری یا د دهروونی ویدا هاته تیکن. ههر دیسان ژ گوتهن سولتانی دهمی دبیت ((تشتی خودی ههسگری دی بیت، کهس تهقدیر و موقه ده رین وی بهتال ناکته)) (بامهرنی، ۲۰۰۹، ۱۳۰). ئهف گوته وه کو وی بهرگرییه یا مه د باسی ئیکیدا دایه دیارکن کو بو ئودیپی دهاته گوته. ب هه مان شیوه ههسکرنا خودی و قه دهرا وی ههسگری بو فی خیزانا ئالوز ئهوه کو ههر کهسهك ههزبکته یان ههزنه کهت دی د گریئا ئودیپیرا بووریت و دی کارتیکرنه کا نهستدار ل سهر رهفتارین وی هه بیت.

حیکایهت ل فیڕی ب دوماهی ناهیت، بهلکو کور ل ناف گورستانی دهیته فه شارتن و (کچک) دچیه سهر گوری وی و سهری خۆ ب کیلیا وی فه دنیت و بو ماوهیی چل روزان دمینهت ل سهر گوری وی. ههژی ئاماژییه کو ب دریاها حیکایهتی ههتا فه شارتن کوری و چوونا (کچی) بو سهر گوری وی، ل هه می جهان ب نافی (کچ) بهحسی فی که سایه تی دهیته کرن، بهلی پشتی بازرگانهك د بهر گورستانیرا دبووریت، دبیت (سهری ژنکهکی یی ب

كئیلی فیه). دیاره‌ژی هه‌تا دوماهیک کاری کوری، سیمایین که سایه‌تیا سه‌ره‌کی یین کچی بوون و وه‌کو کچ دهاته دیتن و ب نافی کچ (نه ژن) دهاته به‌حسکرن، به‌لی ب نیرینا بازرگانی (ژن)ه‌کو ئه‌ف وه‌رچه‌رخانه‌هیمایه‌کی دی یی نه‌ستداره د نافی حیکایه‌تیدا و ب شیوه‌کی بی هه‌ست یی به‌یتنه‌کرن هاتیه گوهورین. هه‌روه‌سا ژماره‌چل ب خوژی هیمایه‌کی دی یی نه‌ستییه‌کو قاره‌مانا سه‌ره‌کی بو‌ماوه‌یی (چل) روژان مایه‌ل سه‌ر گوری کوری، ئه‌وژی بو‌هندی فهدگه‌ریت کو ئارمانجا گرڼيا ئوديبی ئه‌وه‌فه‌گه‌ریته‌هه‌مبیزا دایکی و ئارامیی وه‌رگرت، د فی حیکایه‌تیدا گور هیمایی مال‌بجویکی دایکییه و چل روژ چلکین پشتی زاروکبوونینه‌کو ب فی دوماهیی ئارمانجا‌حه‌زا کپکری ب ده‌ستفه‌هاتیه.

ئه‌ری رولی بازرگانی د فی حیکایه‌تیدا چیه؟ بازرگان پتريا جاران ئه‌و که‌سه‌یی کرین و فروتنی دکه‌ت و ئه‌وه‌یی قازانج و زیانی ژمیریا دکه‌ت و یی بهای ب تشتی دده‌ت و تشتی هه‌لدسه‌نگینیت، له‌ورا سه‌روکی بازرگانان پرسیارئ ژ کچی دکه‌ت و دبیزیت: ((ئه‌ری خویشکی تو نابیزئ ئه‌فه‌چه‌یی تیه؟ ئه‌فه‌چل روژه بازرگانی مه‌دفیره‌را بووری و سه‌ری ته‌ب فی کئیلی فهبوو، ئه‌م زفرینه‌فه‌هیشتا سه‌ری ته‌یی پیفه‌..)) (بامه‌رنی، ۲۰۰۹، ۱۳۰). پرسیارکرنا وی چه‌په‌یوه‌ندی ب کریارا بازرگانیتفه‌نینه، به‌لکو رامانا وی یا سه‌رفه‌ئه‌وه‌کو بازرگان وه‌کو دل پیفه‌مان و کاره‌کی مروفایه‌تی و جوړه‌مایتیکرنه‌ک پرسیارئ ژ که‌سایه‌تیا سه‌ره‌کی دکه‌ت و ده‌می به‌رسفی گوه‌لی دبیت، میشکی وی نه‌شیت به‌رسفی شروفه‌که‌ت و دمینیته‌ئالوز و هزر دکه‌ت کو فی (ژنی) میشکی خو‌یی ژ ده‌ستدای و دین بووی، به‌لی ئه‌گه‌ر ب زمانئ نه‌ستی شروفه‌که‌ین، دی رامان ب فی شیوه‌ی بیت: ئه‌گه‌ر ره‌فتارین ل ژیر کاریگه‌ریا نه‌ستی ب شیوه‌یه‌کی لوجیکی یان (هه‌ستدار) به‌یتنه‌دیتن، دی ژ

راستی و رهفتارا ئاسایی گه لهك ددویربن و نهست چ یاسا و سنوور و لوجیکان ل بهرچاڤ وهرناگریت و چهزین خو ب ههر ریڤکه کا هه بیت تیر دکهت و ئهوا ئه م دبیژینی ئاقلداری و رهوشت و نه ریت و یاسا و... هتد. د پیغه رین نه ستیدا نین. له ورا ئه گهر ئه م ب هوشا خو ته ماشه ی گریئا ئودیپی بکهین، تیگه هشتنا وئ و ئه گهری دبیته هاندهری ئازراندنا وئ و رهفتارین ژ کاریگه ریا وئ په یادبن دئ بو مه گه لهك د سهیر بن و پتر نیزیکی ئه ندیشی بن و دئ ژ راستی ددویربن.

ئه انجام:

پشتی ئه انجامدانا ئه فی فه کولینی ئه م گه هشتینه چه ند ئه انجامه کان:

- ۱- د شیاندایه مفا ژ به رهه مین فولکلوری بهیته وهرگرتن بو مه به ستین دهرووناسی و بینه سه لماندن بو بینه مایین وئ.
- ۲- زمانی حکایه تین ئه فسانه یی، زمانه کی سفک و ساده یه، به لی ل گه ل هندئ نه ست دشیته ب ریڤکا فی زمانی ده برینی ژ چه زین خو بکهت.
- ۳- ئیک ژ ئه گهرین بهایی دده ته به رهه مین فولکلوری و ههر ب زیندی دمینیت، هه بوونا زمانه کی فه شارته د پشت په یقین ویرا، کو وهرگر ب شیوه کی نه ستدار دکه فیه ژیر کاریگه ریا وئ و تامی ژئ دینیت.
- ۴- ئه گهر ب شیوه کی لوجیکی (هه ستدار) ته ماشه ی زمانی نه ستی بکهین، شروه کرن و زانینا وئ دئ بو مه یا ئالوز بیت، له ورا پیدقی ب شروه کرنین دهروونیه داکو د مه به ستا فی زمانی (زمانی نه ستی) بگه هین.

لیستا په‌راویز و ژیده‌ران:

- * پشته‌ی سالان (۱۹۱۰)، فرویدی هیلین سه‌ره‌کی یین قه‌دیتنا گریئا ئودیپی دانان و به‌ره‌مین وی یین دویندا ئه‌ف قه‌دیتنه ئاشکراتر و باشتر دا نیاسین، بو پتر پیزانینان بنیره:
- فروید، سیغموند (۱۹۸۳)، الطوطم والتابو، ت: بو‌علی یاسین، دار‌الحوار للنشر والتوزیع، اللاذقیة.
- فروید، سیغموند (۱۹۸۲)، إبلیس فی التحلیل النفسي، ط ۲، دار‌الطلیعة للطباعة والنشر، بیروت، ص ۱۸-۳۱.
- فروید، سیغموند (۱۹۷۵)، التحلیل النفسي والفن دافنشی و دوستویفسکی، ت: سمیر کرم، دار‌الطلیعة للطباعة والنشر، بیروت.
- فروید، سیغموند (۲۰۰۰)، الموجز فی التحلیل النفسي، ت: سامی محمود علی و عبدالسلام القفاش، مکتبة الاسرة.
- فروید، سیغموند (۱۹۸۳)، ثلاث مباحث فی نظریة الجنس.
- فروید، سیغموند (۱۹۸۴)، التحلیل النفسي لره‌اب الاطفال (هانز الصغیر)، ت: جورج طرابیشی، دار‌الطلیعة للطباعة والنشر، بیروت.
- فروید، سیجمند (۱۹۸۲)، الأنا واله‌و، ت: د. محمد عثمان نجاتی، ط ۴، دار‌الشروق، بیروت.
- ** سوفوکلیس یان (سوفوکل) دناقه‌را (۴۹۶ هه‌تا ۴۰۵ پ.ز) ژیايه و زیده‌باری شیائین وی یین شانویی، چهن‌دین چالاکیین دیزئی هه‌بوون وه‌کو چالاکیین وه‌رزش و موزیک و سیاسی و له‌شکه‌ری و ئاینی. چهن‌دین به‌ره‌مین هه‌نه وه‌کو فیلوکیت، ئودیپ ل کولون، ئه‌جاکس، ئه‌نتیگون، ئودیپی پاشا و ئیلکترا و... هتد.
- یوربیدیس ل سالان ۴۸۵ یان ۴۸۰ پ.ز ژدایک بوویه و ل سالان ۴۰۶ مریه و هه‌قده تراجیدیین وی گه‌هشتینه ده‌ستی مه وه‌کو هیبولیت، هیکوب، ئه‌ندروماک، هرکلیس و ئیلکترا، به‌لی گرن‌گترین و کاریگه‌رتین به‌ره‌مینی وی ب‌نافی (میدیا)یه. بو پتر پیزانین بنیره: (فرنان، ۱۹۸۳، ۵۳، ۵۸).
- *** هه‌ژی ئامازییه کو وه‌رگیئانا فان زارافان و پتریا زارافین فی قه‌کولینی مه ژ فهره‌نگی پزیشکی ده‌وه‌ن وه‌رگرتینه بو پتر پیزانین بنیره: (فهره‌ج ۲۰۲۱، ۵۵).

لیستا سه رچاوه کان:

۱. إمیرت، إنریک أندرسون (۱۹۹۱)، مناهج النقد الادبي، ت: د. طاهر مكي، مكتبة الاداب، القاهرة.
۲. اشتون، آن سالی (۲۰۱۷)، کلیوباترا ملکه مصر، ت: زینب عاطف، هنداو، المملكة المتحدة .
۳. التونجی، د. محمد (۱۹۹۹) ، المعجم المفصل في الادب، ط ۲، ج ۱، دار الکتب العلمیة، بیروت.
۴. بامه رنی، مههدی (۲۰۰۹)، دیتن هزارئ چه ند ده قین فولکلورئ کوردی، ئه نستیتوتا که له پورئ کوری، دهوک.
۵. جفرسون، آن؛ روبي، ديفيد (۱۹۹۲)، النظرية الادبية الحديثة تقديم مقارن، ت: سمير مسعود، منشورات وزارة الثقافة، دمشق.
۶. جيد، أندريه (۲۰۱۴)، أوديب و ثيسوس من أبطال الأساطير اليونانية، ت: طه حسين، مؤسسة هنداو للتعليم والثقافة، القاهرة.
۷. حاجی، ئه قراز سلیمان (۲۰۱۵)، کارتیکرنا ره هه ندين دهروونی ل سهر زمانئ شعریئ ئه حمه دی نالهند، ناما ماسته رئ بۆ جفاتا فه کولتیا زانستین مروفايه تی، سکولا ئاداب، زانکویا دهوک، پشکار زمانئ کوردی.
۸. حب الله، عدنان (۲۰۰۴)، التحليل النفسي للرجولة و الأنوثة، دار الفارابي، بیروت.
۹. حجازي، د. سمير سعيد (۲۰۰۱)، قاموس المصطلحات النقد الادبي المعاصر، دار آفاق العربية، القاهرة.
۱۰. الحکیم، توفیق (۱۹۳۵)، الملك اوديب، دار مصر للطباعة، مصر.
۱۱. حمادة، د. إبراهيم (۱۹۸۲)، مقالات في النقد الادبي، دار المعارف، القاهرة.
۱۲. الحنفي، الدكتور عبدالمنعم (۲۰۰۵)، موسوعة عالم علم النفس، المعجم الموسوعي للتحليل النفسي، مجلد ۲، دار نوبليس، بیروت.
۱۳. الحنفي، د. عبدالمنعم (۲۰۰۵)، موسوعة عالم علم النفس المعجم الموسوعي للتحليل النفسي، مجلد ۳، دار نوبليس، بیروت.
۱۴. الحنفي، د. عبدالمنعم (۲۰۰۵)، موسوعة عالم علم النفس، الموسوعة النفسية - علم النفس والطب النفسي في حياتنا اليومية، مجلد ۱، دار نوبليس، بیروت.
۱۵. الحنفي، د. عبدالمنعم (۲۰۰۵)، موسوعة عالم علم النفس المعجم الموسوعي للتحليل النفسي، مجلد ۱، دار نوبليس، بیروت.
۱۶. الخفاجي، د. محمد عبدالمنعم (۱۹۹۵)، مدارس النقد الادبي الحديث، دار المصرية اللبنانية، القاهرة.

١٧. داکو، بییر (٢٠٠٤)، انتصارات التحليل النفسي، ت: وجیه أسعد، ط٢، مؤسسة الرسالة، بیروت.
١٨. دیوران، ول (١٩٩٤)، قصة الفلسفة، ت: أحمد الشیبانی، ط٢، دار القارئ العربي للنشر والاعلان والتوزيع، القاهرة.
١٩. ربیع، محمد شحاتة (٢٠١٣)، علم النفس الشخصية، دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، عمان.
٢٠. الرویلی، د. میجان؛ البازعی، د. سعد (٢٠٠٢)، دليل الناقد الادبی، ط٣، المركز الثقافي العربي، الدار البيضاء.
٢١. زانجویل، أ. ل.، مدخل الى علم النفس الحديث، ت: عبدالعزيز توفیق جاوید، أقلام عربية للنشر والتوزيع.
٢٢. سوفقلیس، التراجیدیات اليونانية تراجیدیات، ت: د. عبدالرحمن بدوی، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بیروت.
٢٣. سویف، الدكتور مصطفی (١٩٨١)، الأسس النفسية للإبداع الفني في الشعر خاصة، ط٤، دار المعارف، القاهرة.
٢٤. سیلامی، نوربیر (٢٠٠١)، المعجم الموسوعي في علم النفس، ت: وجیه اسعد، ج٤، منشورات وزارة الثقافة، دمشق.
٢٥. صبحی، محی الدین (١٩٨٨)، النقد الادبی الحديث بین الأسطورة والعلم، دراسات مترجمة، الدار العربية للكتاب، ليبيا.
٢٦. غالو، إلیزابیت غافو (٢٠١٣)، مناهج النقد الادبی، ت: یونس لشهب، عالم الكتب الحديثة، الاردن.
٢٧. فرنان، جان بیار؛ ناکیه، بیار فیدال (٢٠٠١)، أودیپ و أساطیره، ت: سمیرة رشا، المنظمة العربية للترجمة، بیروت.
٢٨. فضل، د. صلاح (٢٠٠٧)، في النقد الادبی، منشورات اتحاد كتاب العرب، دمشق.
٢٩. مورون، شارل، مالارمی، ١٩٧٩، ت: حسیب نمر، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بیروت.
٣٠. نیوتن، ك. م. (١٩٩٦)، نظریة الادب في القرن العشرين، ت: عیسی علی العاکوب، عید للدراسات والبحوث الانسانية والاجتماعية.
٣١. هول، ك.؛ لندزی، ج. (١٩٧١)، نظریات الشخصية، ت: د. فرج أحمد فرج و آخرون، الهيئة المصرية العامة للتألیف و النشر.
٣٢. هیلز، د. دیانا؛ هیلز، د. روبرت (١٩٩٩)، العناية بالعقل والنفس، ت: د. عبدالعلی الجسمانی، دار العربية للعلوم، بیروت.
٣٣. وهبه، مجدی؛ المهندس، كامل (١٩٨٢)، معجم المصطلحات العربية في اللغة والادب، ط٢، مكتبة لبنان، بیروت.

الملخص:

انعکاس عقدة أوديب في الحكاية الخرافية الكوردية

(انت ابني، اخي، زوجي) نموذجاً

لقد أهتم علم النفس و بالأخص مدرسة التحليل النفسي اهتماماً بالغاً بالانتاج الأدبي وأجروا العديد من البحوث على عدة روايات ومسرحيات وأشعار في سبيل إثبات وجود عقدة أوديب، وعاملوا الانتاج الأدبي معاملة سيرة تثبت صحة أعتقادهم، وعلى غرارهم استفاد النقاد من هذا الاكتشاف النفسي واخضعوا النص الأدبي تحت مقياس عقدة أوديب، بدايةً لمعرفة نفسية الكاتب، ثم لبيان تأثير الانتاج على نفسية المتلقي بسبب وجود هذه العقدة في النص، وأخيراً للبحث عن أشارات اللاشعور في النص بالذات. هذا البحث محاولة لتحليل الحكاية الخرافية نموذجاً، حسب أشارات ولغة اللاشعور الذي يعبر بشكل غير مباشر عن عقدة أوديب.

الكلمات الدالة: علم النفس، عقدة اوديب، النقد النفسي، لغة اللاشعور، لاشعور النص.

Abstract

Reflection of Oedipus complex in the Kurdish fairy tale

Psychology, especially the school of psychoanalysis, has taken great interest in literary production and conducted many researches on several novels, plays and poems in order to prove the existence of the Oedipus complex. Psychological and subjected the literary text under the scale of the Oedipus complex, first to know the psychology of the writer, then to show the effect of production on the psychology of the recipient due to the presence of this complex in the text, and finally to search for unconscious signals in the text itself. This research is an attempt to analyze the fairy tale as a model, according to the signs and language of the unconscious, which indirectly expresses the Oedipus complex.

Keywords: Psychology, Oedipus complex, Psycho criticism, language of the unconscious, unconscious of the text.